



17.4.2018

Oikeusneuvos Riitta Mutikainen

*Eduskunnan lakivaliokunnalle*

LAUSUNTO HALLITUKSEN ESITYKSESTÄ LAIKSI HENKILÖTIE TOJEN KÄSITTELYSTÄ RIKOSASIOISSA JA KANSALLISEN TURVALLISUUDEN YLLÄPITÄMISEN YHTEYDESSÄ SEKÄ ERÄIKSI SIIHEN LIITTYVIKSI LAEIKSI

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt korkeimmalta hallinto-oikeudelta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä laiksi henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä sekä eräksi siihen liittyviksi laeiksi (HE 31/2018 vp). Lailla henkilötietojen käsittelystä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä pantaisiin täytäntöön niin sanottu rikosasioiden tietosuojadirektiivi (EU) 2016/680.

Rekisteröidyn oikeussuojaa ja muutoksenhaun järjestämistä koskevia kysymyksiä koskevana lausuntona esitetään seuraavaa:

Oikeussuojaan ja muutoksenhakuun liittyvät säännökset sisältyvät henkilötietojen käsittelyä rikosasioissa ja kansallisen turvallisuuden ylläpitämisen yhteydessä koskevan lakiehdotuksen 56-58 §:iin. Nämä säännökset koskevat oikeutta saattaa asia tietosuojavaltuutetun käsiteltäväksi (56 §), toimenpidepyynnön käsittelemistä (57 §) sekä muutoksenhakua (58 §).

Lakiehdotuksen 56 §:llä pantaisiin sinänsä asianmukaisesti täytäntöön rikosasioiden tietosuojadirektiivin 52 artiklan 1 kohta. Mainitun direktiivikohdan loppuosassa kuitenkin todetaan, että rekisteröidyn oikeus tehdä valitus valvontaviranomaiselle ei rajoita muita hallinnollisia muutoksenhakeita tai oikeussuojakeinoja. Hallituksen esityksessä olisi ollut selvyiden vuoksi aiheellista tarkastella sitä, onko rekisteröidyllä kansallisen lainsäädännön perusteella käytettävissään tällaisia muita oikeussuojakeinoja ja mikä niiden suhde lain 56 §:n mukaiseen ensisijaiseksi tarkoitettuun oikeussuojakeinoon nähden olisi.

Lakiehdotukseen ei sisälly rikosasioiden tietosuojadirektiivin 54 artiklaa vastaavaa säännöstä rekisteröidyn oikeudesta tehokkaiisiin oikeussuojakeinoihin rekisterinpitäjää tai henkilötietojen käsitteijää vastaan. Hallituksen esityksessä ei ole tarkasteltu sitä, onko lakiehdotuksen 56 §:n mahdollisesti tarkoitettu kattavan myös direktiivin 54 artiklan mukaisen sääntelytarpeen. Tässä yhteydessä on aiheellista todeta, että rinnakkaisten oikeussuojateiden olemassaolo ei sinänsä olisi erityisen perusteltua ajatellen hallinnon oikeussuojajärjestelmän yleisiä lähtökohtia.

Lakiehdotuksen 57 §:ssä säädettäisiin paitsi toimenpidepyynnön käsittelemisestä, myös siitä tilanteesta, jossa tietosuojavaltuutettu pitää tarpeellisena selvittää, onko komission päätös tietosuojan tason riittävyydestä rikosasioiden tietosuojadirektiivin mukainen. Vastaavasta menette-

lystä asianmukaisine muutoksenhakusäännöksineen säädettäisiin tietosuojalakia koskevassa lakiehdotuksessa (HE 9/2018 vp) erikseen omassa pykälässään (24 §). Tietosuojalakiehdotuksessa omaksuttua sääntelytapaa voidaan pitää selkeämpänä.

Lakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin säännös valitusoikeudesta tietosuojavaltuutetun päätöksestä hallinto-oikeuteen viittauksineen hallintolainkäyttölakiin vastaa rikosasioiden tietosuojadirektiivin 53 artiklan 1 kohtaa ja on myös hallinnon oikeussuojajärjestelmän perusteiden mukainen. Pykälän 2 momentissa säädettäisiin henkilötietolain 45 §:n 2 momenttia vastaavasti ja muutoinkin perustellusti siitä, että hallinto-oikeuden päätökseen saa hakea muutosta valittamalla vain, jos korkein hallinto-oikeus myöntää valitusluvan. Mainitut lainkohdat vastaavat myös sanonnallisesti tietosuojalakia koskevan lakiehdotuksen muutoksenhakua koskevan 23 §:n 1 ja 2 momenttia.

Lakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin on ilmeisesti tarkoitettu koskevan toimenpidepyyntöjen johdosta annettujen tietosuojavaltuutetun päätösten lisäksi valtuutetun päätöksiä ainakin eräissä lakiehdotuksen 51 §:ssä tarkoitetuissa toimenpidetilanteissa. Hallituksen esityksessä olisi ollut aiheellista lähemmin tarkastella sitä, millaisiin tietosuojavaltuutetun päätöksiin muutoksenhakumahdollisuuden tulee rikosasioiden tietosuojadirektiivin perusteella tai muutoin ulottua, ja millaisia päätöksiä lakiehdotuksen 58 §:n 1 momentin on ainakin tarkoitettu koskevan.

Lakiehdotus ei sisällä erillistä "viivästysvalitussääntelyä", joka vastaisi rikosasioiden tietosuojadirektiivin 53 artiklan 2 kohdassa tarkoitettua oikeussuojakeinoja. Korkein hallinto-oikeus on EU:n yleistä tietosuojasetusta täydentävää lainsäädäntöä koskevasta hallituksen esityksestä (HE 9/2018 vp) eduskunnan hallintovaliokunnalle antamassaan asiantuntijalausunnossa 9.4.2018 viitannut siihen, että se oli EU:n yleisen tietosuojasetuksen täytäntöönpanotyöryhmän (TATTI) mietinnöstä antamassaan lausunnossa pitänyt aiheellisena selvittää, onko tietosuojasetuksen 78 artiklan 2 kohdan vaatimus tehokkaiden oikeussuojakeinojen turvaamisesta viivästymistilanteissa järjestettävissä jollain muulla tavoin kuin mahdollistamalla viivästysvalituksen tekeminen suoraan hallinto-oikeudelle. Edelleen asiantuntijalausunnossa viitattiin siihen, että "viivästysvalitusta" vastaavaa elementtiä ei sisälly voimassa oleviin hallintolainkäyttöä koskeviin säännöksiin.